

Louise Drangel: Den kæmpende demokratin. En studie i antinazistisk opinionsrørelse 1935–1945. Stockholm, SUAV/Liber Förlag, 1976.

Det må være fuldt rimeligt, at man indenfor forskningsprojektet 'Sverige under andra världskriget' analyserer de oppositionelle kredse, som kritiserede den svenske samlingsregerings tilpasningspolitik overfor det tyske hegemoni. Nogle afhandling herom er allerede udkommet, og en mere er på trapperne.

For danske læsere, såvel som utvivlsomt for mange svenske, er disse oppositionelle kredse knyttet til Torgny Segerstets og Göteborg Handels- og Sjöfartstidnings navne. Louise Drangels skildring koncentrerer sig om ugeavisen 'Trots Allt' og dens redaktør, socialdemokraten Ture Nerman, foreningen 'kæmpande Demokrati', som ganske vist bestræbte sig på at være landsdækkende, men i ret høj grad var et stockholmerforetagende, og endelig en mere eksklusiv kreds 'Tirsdagsklubben' med samme idégrundlag.

Bogen er klart disponeret. Efter en meget kortfattet redegørelse for forudsætninger i 30ernes antifascistiske organisationer følger en skildring af organisation og økonomi under krigen, en analyse af indholdet i den propaganda, der blev drevet og en afslutning om overvejelser angående opgaver i efterkrigstiden.

Det er, som Louise Drangel skriver, efter den klassiske Lasswellske kommunikationsmodel. Hvem siger hvad gennem hvilken kanal til hvem med hvilken effekt. Efter Louise Drangels analyse kan rækken af spørgsmål i drastisk forkortelse besvares således: Ture Nerman sagde, at demokrati er en absolut værdi, der styrker samfundet. Hans kanal var 'Trots Allt', og hans læserskare voksede, trods regeringens chikanerier, indtil 1942 for derefter at aftage hurtigt. Effekten var efter alt at dømme overordentlig begrænset – notabene, hvis man er villig til at se bort fra den effekt, at den svenske justitsminister fik lejlighed til at kompromittere sig med juridisk spidsfindige bortfortolkninger af trykkefriheden.

Dette sidste punkt er ikke særlig indgående behandlet, dels fordi Ture Nerman selv har skrevet om det, dels fordi andre bøger i SUAVs projekt behandler de enkelte partiers stillingtagen i forvaltningen af de demokratiske frihedsgoder under krigen. I Louise Drangels bog – ligesom i en del af de andre strengt afgrænsede monografier i SUAVs projekt – bevirker det analytisk bestemte, men kunstige fravær af 'the other side of the hill', at dynamikken, spændingen om man vil, og nok også i nogle tilfælde læserenes muligheder for at forstå, bliver mindre. Den Lasswellske model mangler, når den bruges meget strikt, som her i Louise Drangels bog, en redegørelse for, i hvilken situation, eller som svar på hvad, der blev skrevet og talt. Det vidste Louise Drangel utvivlsomt, da hun skrev sin bog, men vi andre er nødt til at repetere næsten hele SUAVs store udgivelsesrække.

Henrik S. Nissen

Ole Kristian Grimnes: Hjemmefrontens Ledelse. (I serien Norge og den 2. verdenskrig). Oslo, Universitetsforlaget 1977. 574 sider incl. noter og register.

Den norske modstandsbevægelse kan, lidt rask, siges at have haft tre centrer, Koordinationskomiteen, Kretsen og Milorgs ledelse. Den førstnævnte havde sit udspring i organisationernes modstand mod nazificeringspolitikken. Dens væsentligste udtryksmiddel var parolerne om, hvordan man som god nordmand skulle forholde sig overfor ordrer fra det nazistiske regime. Kretsen repræsenterede hjemmefronten overfor eksilregeringen i London. Dens status er ganske vanskelig at bestemme, også fordi den naturligvis skiftede fra periode til periode, men Londonregeringens udtrykkelige anerkendelse af Kretsen som det